

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Organisation
des Nations Unies
pour l'éducation,
la science et la culture

Organización
de las Naciones Unidas
para la Educación,
la Ciencia y la Cultura

Организация
Объединенных Наций по
вопросам образования,
науки и культуры

منظمة الأمم المتحدة
للتربية والعلم والثقافة

联合国教育、
科学及文化组织

Culture Sector World Heritage Centre

H. E. Mr Hans Carel Wesseling
Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary
Permanent Delegate of the Kingdom
of the Netherlands to UNESCO
7, rue Eblé
75007 Paris

Ref.: CLT/WHC/EUR/21/13283

7 May 2021

Subject: **State of conservation of the transboundary World Heritage property 'Wadden Sea' (Denmark, Germany, Netherlands)**

Dear Ambassador,

I wish to inform you that the World Heritage Centre continues to receive third party information regarding the state of conservation of the transboundary World Heritage property 'Wadden Sea'.

The third party expresses their concerns particularly in relation to digging and dredging operations to connect an off-shore windfarm to the on-land electricity-infrastructure; salt- and natural gas mining operations; as well as the Dutch national policies in regard to the increasing impacts of climate change on the transboundary World Heritage property 'Wadden Sea'. We are enclosing this information (see Annex) in accordance with Paragraph 174 of the *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, in order to enable us to verify its content with your authorities. I would be grateful if your authorities concerned could provide the World Heritage Centre with comments on the matter raised.

Thanking you for your continuous collaboration and support in the implementation of the World Heritage Convention, I remain,

Yours sincerely,

Director

Enc.

cc. Permanent Delegation of the Kingdom of Denmark to UNESCO
Permanent Delegation of Germany to UNESCO
Danish National Commission for UNESCO
German Commission for UNESCO
Netherlands National Commission for UNESCO
National Focal Points for World Heritage
Common Wadden Sea Secretariat
IUCN

Annex

Third party information concerning the state of conservation of the transboundary World Heritage property 'Wadden Sea', received by the World Heritage Centre on 21 April 2021

UNESCO World Heritage Centre
Ms Mechtild Rössler, Director
7, Place de Fontenoy
75352 Paris CEDEX 07
France

Datum: Harlingen, April 21, 2021

Kenmerk: FP/LJ/21014

Subject: Concerns about state of Conservation World Heritage Property "The Wadden Sea (N 1314)"

Dear Ms Rössler,

In accordance with § 174 - § 191 of the Operational Guidelines to the World Heritage Convention (1972) we are (again) submitting to you information concerning World Heritage property no. 1314 ter (Wadden Sea), with a request to verify the information therein, and reflect it in your considerations and decision-making relating to this property.

It has always been our understanding that in accordance with § 174 and the procedures laid out in the Operational Guidelines the State Party as well as your formal body on natural heritage sites (IUCN) endeavour to present to you their best knowledge available to provide sufficient information to act in ways laid out in the Operational Guidelines. However, so far we feel that the level of urgency we have tried to relate to you has not been picked up in all the processes that need to be followed by all relevant actors once a source other than a State Party concerned addresses its worries in relation to the integrity and preservation of a Site.

In this particular case we feel we need to stress the relevance as well as the magnitude of the planned infringements on the natural values of WHS Wadden Sea within the jurisdiction of The Netherlands. Especially knowing the huge impact(s) climate change will have on the conservation of the Wadden Sea World Heritage Site. Even without the additional infringements the WHS may very well be considered in a "State of Concern" if not as a Site "in danger".

It has been four years since the latest formal "State of Conservation" report was presented to UNESCO's World Heritage Committee. We feel that the actual status of the site as well as the intentions of the Dutch government in protecting the site have changed dramatically.

Waddenvereniging Droogstraat 3 Postbus 90 8860 AB Harlingen
tel (0517) 493 693 fax (0517) 493 601
info@waddenvereniging.nl www.waddenvereniging.nl

Rabobank IBAN NL07 RABO 0342 4267 10
BIC RABONL2U
KvK 40000475

Climate Change and national conservation policies

It is our impression that the Dutch authorities fail to provide adequate responses to the ever rapidly increasing effects of climate change on the OUV's of WHS Wadden Sea. The impacts on the OUV's of the Wadden Sea have been addressed in workshops. However, the national policy (Gebiedsagenda Waddenzee 2050) fails to provide both urgency and substance to this mega-challenge in seeking to preserve WHS Wadden Sea for future generations.

Mining operations ignore local communities, and regional authorities

Salt- and natural gas mining operations are in our understanding a clear threat to the Outstanding Universal Values of the Site. Salt mining will lead to at most a subsidence of the ocean floor by one (!) meter. And gas mining will lead to unpredictable subsidence and the use of fossil gas will add to the green house effect and indirectly to more sea level rise. Our concerns have been addressed in our previous letters to you.

And after two strong Parliamentary motions expressing the same concerns we would like to repeat our request for an independent mission to address and assess the conservation policies by The Netherlands in relation to this property.

Especially in light of a recent strong appeal by all regional authorities in the Friesland province to our national government to end mining in and underneath WHS Wadden Sea.¹

Cable-digging right in the middle of WHS Wadden Sea

Recently we have come to understand that a huge impacting operation is planned right underneath the island of Schiermonnikoog as well as right through the WEHA Wadden Sea,. This involves substantial digging and dredging operations to connect an off-shore windfarm to the on-land electricity-infrastructure. It is our understanding that the Dutch government has so far not taken the repercussions of this operation seriously in light of its responsibilities to manage and preserve The Wadden Sea as a world heritage site. Our concerns in this matter have been adequately addressed in a letter sent to various regional and local authorities involved.²

Cumulation of effects

Preferably we would like to call upon your advisory bodies to help us in addressing to the relevant State Parties the need to present a clear view on the overall, and cumulative, effects of the Government's decisions on fisheries, military use, electricity transport from North Sea-windparks to

¹ Letter (in Dutch) attached.

² Letter attached (English translation by Waddenvereniging)

shore and mining projects in relation to the obligation to preserve and protect Wadden Sea as a UNESCO World Heritage Site.

All in all

We would like to repeat our earlier request to you to submit an independent commission of your advisory bodies to address and assess the current policies for protection and preservation of the WHS. This body of policies is referred to as "Gebiedsagenda Waddenzee" and as far as we know the World Heritage Centre has not been informed about this new set of policies.

In addition we seek your guidance as well as expert-opinion in assessing to what extent the ongoing infringement by individual projects such as mining and the cable-digging projects need to be considered as typical examples of processes and projects as meant in § 183 – 191 in the Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention.

In particular we feel an independent and urgent "quick scan" by your formal advisory body on natural world heritage may very well prove to be a useful starting point in assessing the desired status of conservation to properly assess the upcoming State of Conservation report by the State Party to the governing bodies of the World Heritage Convention.

Thanking you for all the efforts of the World Heritage Centre and you yourself in both good and bad times to implement the World Heritage Convention, I remain,

Yours Sincerely,

Lutz Jacobi,
Director Wadden Sea Society

CC

The Netherlands National UNESCO Commission c/o Mrs Kathleen Ferrier (by e-mail)
The Common Wadden Sea Secretariate c/o mr. Bernard Baerends (by email)

Waddenvereniging Droogstraat 3 Postbus 90 8860 AB Harlingen
tel (0517) 493 693 fax (0517) 493 601
info@waddenvereniging.nl www.waddenvereniging.nl

Rabobank IBAN NL07 RABO 0342 4267 10
BIC RABONL2U
KvK 40000475

Station Square 1
Pos bus 2166
3800 CD Amersfoort

T (033) 479 70 00 www.natuurmonumenten.nl

To the signatory of the regional opinion
Net op Zee north of the Wadden Islands,

IBAN EN 58 INGB 0666 0285 24
BIC INGBNL2A

KvK No. 40516730

Date 6 April 2021 Handled by

Arjen Kok

Phone number 0630440982 | a.kok@natuurmonumenten.nl

Subject Landing Net op Zee cable through the Wadden Sea / regional advice

To:

Province of Groningen, Deputy N. Homan
Province of Fryslan, Deputy S.A.E. Poepjes
Water board Noorderzijlvest, DB member H. Beerda
Wetterskip Fryslan, DB member O.A. van der Galien
Municipality of Ameland, Alderman P. IJnsen
Municipality of Schiermonnikoog, Mayor I. van Gent
Municipality of Noardeast Fryslan, Alderman T. Berends
Municipality of Dantumadeel, Alderman K. Wielstra
Municipality of Achtkarspelen, Alderman J. Spoelstra
Municipality of Tytjerksteriel, Alderman T. Willemsma
Municipality of Het Hogeland, Alderman E. Dijkhuis
Municipality of Westerkwartier, Alderman H. Westra
Municipality of Groningen, Alderman R. van der Schaaf

Dear Signatory regional advice Net op Zee north of the Wadden Islands,

On 2 October 2020 you sent your regional advice (characteristic 2020-089305) to the Minister of Economic Affairs and Climate about the route choice for Net op Zee. The Minister replied to this on 14 January 2021 (characteristic DGKE / 20276802) and thus established the Eemshaven West route as a preferred alternative (VKA). Because this route was not your preference at first and it has major disadvantages for nature and agriculture, among other things, we will send you this letter.

To

date 6 april 2021

Subject Landing Net op Zee cable through the Wadden Sea / regional advice Page

2 Of 4

State of play:

TenneT and EZK are energetic when it comes to this landing. Soil surveys are ongoing or in preparation. Residents' evenings are over. As part of a 'supported area process', working groups are working, both on land and sea, to explore 'together' which route of the kabels (there are two!) is most optimal within the boundary of VKA route Ems West. What we already knew in the exploration of all route variants but now come across in detail in this elaboration, is that this VKA is disastrous for many interests. Nature and ecology on Schiermonnikoog and in the Wadden Sea are hit hard. Damage to salt marshes and miles of farmland is also causing damage on the land side.

For Schiermonnikoog and the Wadden Sea, we are sure that damage cannot be prevented, let alone mitigate or compensate. This part of the Wadden Sea is the most unspoilt and untouched, because of, for example, the absence of dredging and/or soil-touching fishing. This means that there is a wide variety of soil life here. The crossing of Schiermonnikoog also turns out to be a much bigger 'bump' than thought, partly due to the dynamic character of the eastern tip of the island (among other things by the gully the Eilander Balg), and the natural values present there. Only with major technical interventions can this passage take place. The above state of affairs as well as your regional advice and the minister's answer to this raises the following pressing question, as well as a number of observations:

An important substantive question

- Initially, your preferred alternative was the most environmentally friendly alternative, namely the Eemshaven Oost route. Partly on the basis of the information collected by the Ministry of Economic Affairs and TenneT in the Integral Effects Analysis (IEA) (Witteveen & Bos, 4 June 2020), you have chosen the Eemshaven West route under certain conditions (see later in this letter). What does this information contain in addition to the IEA and what are your arguments ultimately to choose for this route?

Observations

- Environmental Impact Report (EIA): The EIA (phase 1) results in the most environmentally friendly alternative being the Eemshaven Oost route. You, but also the Minister, opted for the Eemshaven West route. What is an EIA procedure worth if we deal with these conclusions in this way?
- Integral weighting of route alternatives: you have weighed the three alternatives (Eemshaven Oost, Eemshaven West and Vlieter West) on five criteria (social support, support for local and regional stakeholders, spatial integration (landscape, environment & health), conflicting interests and co-coupling opportunities. See the detailed table in Annex II in your regional advice. Given the social unrest on Schiermonnikoog but also in agriculture on Het Hogeland, it is extremely strange that at the Eemshaven Oost route the social support scores positively / green! You have signed on behalf of the board of your province, water board or municipality. In addition, we cannot see how your (internal) mandate corresponds to the stated neutral assessment, in the criterion of support for local and regional stakeholders. Are you sure of the support in your municipality, province or water board? Did you check that out?
- Preconditions: Your regional advice is clear. The Eemshaven West route can be considered as a VKA provided that the Ministry of Economic Affairs and TenneT fulfils the preconditions:

To

date 6 april 2021

Subject Landing Net op Zee cable through the Wadden Sea / regional advice Page

3 Of 4

1. Supported area process
2. An area fund
3. Corridor in Wadden Sea to avoid future disruption as much as possible
4. Making HDD drilling available
5. Keep the north Groningen coastal strip as a high-quality agricultural area
6. Research into impact of low-frequency sound.

We note that:

No precondition reference is made to the main function nature of the Wadden Sea and Schiermonnikoog.

You have been 'too sweet' and polite in your preconditions. In his reply, the Minister is extremely vague and non-committal.

Take some preconditions as a suggestion and get stuck in answers like "could", "I will give TenneT". An extremely unsatisfactory answer seems to us! Is that satisfactory enough for your States, Council or General Administration?

The Eemshaven West route is now also seen as a corridor for future wind farms (VAWOZ / 20302040). So more landings via this route. Your comment about a corridor will be filled in very differently by EZK. A cable and pipeline strip around the Eemshaven West route can result in new cables and pipes being laid in this area again and again, even before nature has been given time to repair.

- Area agenda 2050: Also by you as regional parties, the area agenda 2050 for the Wadden was signed at the beginning of February 2021, with a lot of flag display on the Waddentoogdag, in the presence of the ministers of I&W and LNV. With regard to the landing of wind farms, this Area Agenda 2050 is ready. *"The construction (and maintenance) of cables and pipes takes place with the least possible effect on the natural values and archaeological values present in the soil. The starting point remains the clustering of cables, pipes and pipes and economical use of the limited space in the Wadden Sea. The construction of cables and pipelines through the Wadden Sea from the North Sea to the mainland and to the Wadden Islands, should in principle be connected to existing corridors (west side near Den Helder and east side near the Eemshaven)."* Your choice of the Eemshaven West route, right through the Waddenzee (and farmland) differs significantly from this. Either this Area Agenda apparently doesn't mean much, or you have an important motivation to deviate from this. We'd love to hear this motivation.
- European status & responsibility: The Wadden Sea is trilateral World Heritage Site and protected European nature reserve with the main function nature. Recently, the European Commission, including in the context of the Green deal, has obliged Member States to cooperate more and work together in the case of offshore wind farms and their landing.

Summary and conclusion

- The effects of landing via the Eemshaven West route are irreversibly negative and disastrous for the nature of Schiermonnikoog and Wadden Sea as well as the north Groningen agricultural area, not to compensate or mitigate.
- The broad social support to carry out this activity is lacking.
- Landing via this route is contrary to the Area Agenda 2050 you have signed and also to European directives.

To

date 6 april 2021

Subject Landing Net op Zee cable through the Wadden Sea / regional advice Page

4 Of 4

- Opting for this Eemshaven West route will result in this route being seen by EZK as the future corridor for multiple cables in the future. Which was not your intention and is unacceptable.
- The preconditions in your regional advice, in order to opt for the Eemshaven West route, have not been honoured by the Minister.

For us, there is only one conclusion. Considering the facts and the minister's answer: we ask you to withdraw your regional advice to the Ministry of Economic Affairs and Climate.

We need to get back to the drawing board together. The solution lies not in every wind farm or country for itself, but in the search for integral solutions for the shorter (Net op Zee) and longer term (VAWOZ). Taking into account the status of the Wadden Sea trilateral (UNESCO) / national (N2000) and anticipating progressive innovation and technology. The result of this puzzle, in our opinion, will be that landing from the west point Net op Zee and certainly from future wind farms north of it, can better take place via Den Helder or IJmuiden. Energy supply for the Randstad via Groningen is an illogical road. Cooperation with Germany for the disposal of wind energy is also obvious. In doing so, we have repeatedly spared the Wadden Sea and Schiermonnikoog from, ecologically speaking, non-repairable and destructive interventions.

Arjen Kok, Provincial Ambassador Natural Monuments

Lutz Jacobi, Director Waddenvereniging

Jan Willem Lobeek, Director environmental federation Groningen

Aan de Griffier van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de informateur
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Onderwerp **Als één Friese overheid in partnerschap met het nieuwe kabinet**

Kenmerk 21.005

Contact

Bijlagen -

Datum 7 april 2021

Geachte informateur,

Nederland staat de aankomende kabinetsperiode voor majeure opgaven. Naast een toekomstbestendig economisch herstel uit de coronacrisis gaat het ook om grote transitie op het gebied van klimaat en energie, en om een forse woningbouwopgave. Maar het gaat ook om een belangrijk onderwerp als water en dit meer sturend te laten zijn in onze ruimtelijke ordeningsvraagstukken, de veenweide-aanpak, met samenhangende elementen als bodemdaling, stikstofreductie en behoud van biodiversiteit en landschappelijke kwaliteit. Stuk voor stuk maatschappelijke vraagstukken die bestuurlijke grenzen overstijgen, en waar het kabinet samen met de decentrale overheden in moet optrekken. Vraagstukken ook die 'in de regio' hun beslag moeten krijgen. Het rapport van de Studiegroep Interbestuurlijke en Financiële Verhoudingen (de commissie Ter Haar) heeft aangetoond dat een dergelijke integrale en interbestuurlijke samenwerking nog niet zo vanzelfsprekend is.

Welnu, graag gaan wij als Friese overheden samen met het kabinet aan de slag met deze belangrijke opgaven. In Fryslân willen wij ons daartoe inspannen om de bestaande overheidssamenwerking te optimaliseren en ons verder als één overheid organiseren. Wij doen daarom het aanbod aan het kabinet om hier in effectief partnerschap samen te werken. Wij vragen daarbij om een bestuurlijke proeftuin om op de geografische schaal van Fryslân de aanbevelingen van de commissie Ter Haar gezamenlijk te implementeren.

De afgelopen periode is de regio op veel manieren (her)ontdekt (zoals Veiligheidsregio, Res, Omgevingsdienst, en Regiodeals) als ruimte waar maatschappelijke opgaven moeten worden opgepakt, waarbij de regio de tussenruimte is tussen gemeenten, provincies en waterschappen. In het Nederlandse staatsrecht is de regio echter een onbekende figuur, waardoor het in de praktijk zoeken is naar bevredigende (bestuurlijk gedragen effectieve en efficiënte) samenwerkingsconstructies. Het is dus van belang om de regio beter te positioneren in de bestuurlijke organisatie; niet in de vorm van een (historisch telkenmale gebleken vruchteloze) structuurdiscussie maar in de vorm van een 'vloeibare organisatie', waarbij de aanpak in een bestuurlijk arrangement volgend is aan de aard en schaal van de opgave¹. In het afgelopen jaar is duidelijk geworden hoe in de regio slagvaardig problemen kunnen worden aangepakt, maar het is zaak om ook buiten acute crisistijd het regionale openbaar bestuur toekomstbestendig toe te rusten. Gebleken is dat dit kan door samenwerking vanuit eigen kracht en verantwoordelijkheid.

¹ 'Grenzeloos samenwerken: van a naar b via b', NSOB (2020)

Nu is Fryslân (net als bijvoorbeeld Zeeland) een typische *regioprovincie*, waar de schaal van regio, provincie en waterschap samenvalt. Dit biedt een mooie uitgangspositie om een adequate 'grenzeloze' uitvoering 'als 1 overheid' in te richten volgens de meest recente bestuurskundige inzichten, waarbij bestuurlijke grenzen niet in de weg staan aan een adequate aanpak van opgaven en het bevorderen en bestendigen van brede welvaart voor onze regio. Om zo als gezamenlijke overheden maximale publieke waarde te creëren voor onze inwoners.

Wij als gezamenlijke Friese overheden willen graag als bestuurlijke proeftuin fungeren om een dergelijk samenwerkingsmodel op deze schaal verder vorm en inhoud te geven. Wij bieden het nieuwe kabinet derhalve een partnerschap met onze regio aan (zegge: een bestuurlijke regiodeal). Samen met ministerie van BZK willen we dat partnerschap gaan inrichten, waarbij tegelijk ook sprake is van een 'omgekeerde regiodeal' met het Rijk, en BZK een integrale benadering bevordert en bewaakt vanuit de diverse bij de opgaven betrokken departementen. Dit partnerschap met het kabinet gaat primair over inhoudelijke opgaven, maar hierbij wordt tegelijk werk gemaakt van een regionale toerusting op maat: daarbij snijdt het mes aan twee kanten, immers een goed gerust openbaar bestuur is randvoorwaardelijk voor een goede beleidsuitvoering van inhoudelijke thema's.

Als eerste regio start Fryslân met het onderzoek naar Bestuurlijk Regionale Ecosystemen (BRE's)², dat in april aanstaande zal starten en waarvan de uitkomsten - over de aanbevelingen hoe de slagvaardigheid van de Friese overheidssamenwerking verder kan worden geoptimaliseerd - in het najaar bekend zullen worden: dat is een optimaal startpunt voor de implementatie van de voorgestelde wederkerige bestuurlijke regiodeal.

De gezamenlijke koepels (VNG, IPO en UvW) hebben het kabinetsaanbod gedaan met als titel '*Krachtig groen herstel van Nederland*' met 3 kernthema's: Wonen & Leefomgeving, Klimaat & Energie en Regionale economie, incl. coronaherstel. Deze thema's raken aan voor onze regio belangrijke zaken als bereikbaarheid, vitaal platteland, leefbaarheid en voorzieningenniveau. In de bestuurlijke regiodeal willen we samen met het kabinet deze opgaven concreet tot uitvoering brengen.

Als het dan gaat om concrete zaken, dan denken wij daarbij *onder andere* aan de volgende onderwerpen (waarbij deze brief slechts ruimte biedt voor een korte schets), die alle bijdragen aan de toekomstbestendige versterking van de ruimtelijk-economische en sociaal-fysieke leefbaarheid in Fryslân:

- Wij maken onderdeel uit van het Deltaplan Noord-Nederland waarbij agglomeratiekracht en netwerkvorming de basis vormen voor een ruimtelijk-economische schaa sprong van Noord-Nederland. Dit Deltaplan zorgt voor economische groei en tegelijk kunnen we op deze manier onze bijdrage aan de grote woningbouwopgave in relatie tot een hedendaagse ov-ontsluiting door middel van de Lelylijn realiseren: de Lelylijn is de drager voor een betere (inter)nationale bereikbaarheid van onze regio, zoals ook is vastgelegd in de *Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV*. Vanuit het vliegwiel van de brede welvaart biedt Fryslân ruimte voor een kwalitatief hoogwaardige woon- en werkomgeving, waarbij onze arbeidsmarkt een positieve stimulans krijgt, en waardoor de leefbaarheid en voorzieningenniveau op peil kan blijven. Nederland kan zich wat dat aangaat geen periferie veroorloven;
- Fryslân heeft veel oppervlaktewater en dit water neemt veel zonne-energie op, een veelvoud van wat we in Fryslân voor verwarming gebruiken. De inschatting is dat ten minste 60% van de huidige Friese (niet-industriële) warmtevraag kostenefficiënt kan worden gerealiseerd met aquathermie. Dat maakt dat Fryslân dé aquathermie-regio van Nederland kan worden. Aquathermie biedt ook in de rest van Nederland grote kansen. Fryslân wil helpen bij het verzilveren van deze kansen en wil graag als proeftuin fungeren om alle kansen en knelpunten in de praktijk te onderzoeken en aan te pakken. Dit lukt alleen als we samen met het Rijk en alle andere stakeholders de handen ineen slaan;

² <https://www.rug.nl/cf/nieuws/newitems/2020/rug-campus-fryslan-werft-400-000-euro-voor-onderzoek-naar-succesvol-regionaal-bestuur>

- In Fryslân zijn diverse economische en sociaal-maatschappelijke programma's van overheden, bedrijfsleven, kennis- en onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties in ontwikkeling. Dit betreft o.a. programma's van de samenwerkende Waddeneilanden en de samenwerkende gemeenten in Noordwest-Fryslân. Graag werken we - in het belang van het versterken van de kracht van de regio - in de komende kabinetsperiode deze opgaven samen met het Rijk verder uit, bijvoorbeeld in de vorm van het instrument regiodeals;

- Wij vragen u met klem om ons gezamenlijke standpunt over te nemen om de gaswinning van de kleine velden en de zoutwinning, onder zowel land als Waddenzee, te stoppen. Dit voorkomt bodemtrillingen, bodemdaling, schade- en scheefstelling van panden en aanpassingen aan watersystemen met gevolgen voor landbouwgrond en natuurgebieden. In de vorige kabinetsperiode leek het erop dat er geen nieuwe opsporingsvergunning meer zouden worden afgegeven voor de gaswinning van de kleine velden. Niets bleek minder waar toen duidelijk werd dat voor onze provincie alle opsporingsvergunningen al zijn vergund en zelfs ook worden verlengd. De gaswinning is tot op heden daarmee onverminderd doorgegaan. Wij vragen nu om transparante en duidelijk afspraken, met als inzet om de mijnbouwactiviteiten in Fryslân te stoppen.

Last but not least: om als decentrale overheden te kunnen participeren in de aanpak van de genoemde grote opgaven (maar uiteraard ook om de reguliere dienstverlening aan en voorzieningenniveau voor de inwoners op peil te kunnen houden) bestaat een goede toerusting ook uit volwassen en evenwichtige financiële verhoudingen. Naast de al langer bekende onderwerpen die opgelost moeten worden zoals de structurele dekking voor structurele uitgaven in het sociaal domein, de opschalingskorting, een toekomstbestendig, stabiel en autonoom belastinggebied voor alle decentrale overheden is de onevenwichtige uitkomst van het huidige voorstel voor herijking van het Gemeentefonds voor onze gemeenten onacceptabel. Voor ons geldt dat we als gezamenlijke Friese overheden graag willen participeren bij de aanpak van de grote opgaven, maar als noodzakelijke voorwaarde geldt dat we dan wel over voldoende financiële middelen moeten kunnen beschikken.

Samengevat, onze oproep aan het nieuwe kabinet is tevens van onze kant uit ons aanbod aan het kabinet: benut de realisatiekracht van onze regio! En om daar concreet handen en voeten aan te geven gaan wij graag als Friese overheden het partnerschap aan langs de lijnen zoals hierboven geschetst.

